

УДК 376.5

**АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО УМОВ ВИЩОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА
ПРОБЛЕМА**

Спіріна Т. П., старший викладач, кандидат педагогічних наук

Київський університет імені Бориса Грінченка

Адаптація першокурсників до умов вищого навчального закладу як
соціально-педагогічна проблема

Спіріна Т. П., Київський університет імені Бориса Грінченка

Автор аналізує питання адаптації першокурсників до навчання в умовах вищого навчального закладу, розкриває шляхи її успішного протікання.

Ключові слова: адаптація, адаптаційний, першокурсник, вищий навчальний заклад.

Адаптация первокурсников к условиям высшего учебного заведения
как социально-педагогическая проблема

Спирина Т. П., Киевский университет имени Бориса Гринченко

Автор анализирует вопрос адаптации первокурсников к обучению в условия высшего учебного заведения, раскрывает пути ее успешного протекания.

Ключевые слова: адаптация, адаптационный, первокурсник, высшее учебное заведение.

Adapting to the conditions of first-year institution of higher education as a social and pedagogical problem Spirina T. P, Kiev University named after Boris Grinchenko

The author analyzes the question of adaptation of first-year students to study in terms of high school, opens the way for its successful flow.

Key words: adaptation, adaptation, freshman, high school.

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями. Із входженням України у новий історичний період розвитку, виробленням

стратегічного курсу держави на оновлення усіх сфер суспільного життя особливої значущості набуває проблема адаптації підростаючого покоління. Молодь визначає майбутнє будь-якої цивілізованої країни, тому підготовленість юнаків і дівчат до соціалізуючих впливів – своєрідний гарант стабільності нашої держави на шляху до європейської та світової інтеграції. Законодавчою базою для вирішення питань адаптації підростаючого покоління є Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ століття), закони України "Про освіту", "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні", "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю" тощо. Саме у цих документах задекларовано провідні принципи забезпечення різних видів адаптації студентської молоді у вищих навчальних.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Залишається недостатньо вивченим соціально-педагогічний аспект адаптації студентів-першокурсників, що обумовлюється їхніми віковими соціально-психологічними особливостями, а також специфікою навчально-виховного процесу вищого навчального закладу, який розгортається у спеціально створеному соціально-виховному середовищі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Питання успішної адаптації першокурсників потребує подальшого розвитку теоретичних, технологічних та організаційних основ соціально-педагогічної роботи з студентами вищого навчального закладу.

Загальний аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми із зазначенням нерозв'язаних питань або аспектів. Проблему формування й розвитку адаптивних характеристик особистості досліджували О. Бондарчук, Н. Колизаєва, Т. Серєда; загальні проблеми соціально-психологічної адаптації особистості розглядали Б. Ананьєв, Г. Балл, Л. Виготський, О. Леонтєв; проблему адаптації студентів і молодих спеціалістів розробляли Л. Балабанова, Н. Коломінський, О. Мороз. У наукових дослідженнях Т. Алексєєвої, Н. Герасимової, В. Демченка, В. Скрипник, І. Соколової

значна увага приділяється питанню адаптації студентів до умов навчання у вищому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Проблема адаптації студентів першого курсу до середовища вищого навчального закладу широко обговорюється в системі вищої освіти, і не випадково: від успішності цього процесу багато в чому залежить подальша професійна кар'єра і особистісний розвиток майбутнього фахівця. Здатність активного пристосування особистості до умов середовища як фізичного, так і соціального, визначається як адаптивність – не адаптивність та відображає відповідність між метою та результатами яких досягнуто у процесі виконання певного виду діяльності.

В соціальній педагогіці соціальна адаптація розуміється як процес активного пристосування індивіда до умов соціального середовища, формування адекватної системи відносин із соціальними об'єктами, інтеграція особистості у соціальні групи, діяльність щодо освоєння стабільних соціальних умов, прийняття норм і цінностей нового соціального середовища [1].

Оскільки, в навколишньому середовищі постійно відбуваються зміни соціальної ситуації розвитку, які потребують пристосування індивіда до нових вимог діяльності, соціальних умов і нового оточення, процес соціальної адаптації є безперервним.

У соціально-педагогічній літературі розглядають такі форми адаптації студентів-першокурсників до навчання у вищому навчальному закладі: [2].

- формальна - пізнавально-інформаційне пристосування до нового оточення, структури вищої школи, змісту навчання в ній, її традицій, своїх обов'язків.

- соціально-психологічна (суспільна) - процес внутрішньої інтеграції (об'єднання) групи студентів-першокурсників та інтеграцію цієї групи зі студентським оточенням в цілому.

- дидактична - проблема підготовки до нових форм та методів навчальної діяльності у вищому навчальному закладі, яка відображає, в першу чергу, інтелектуальні можливості першокурсників [2].

Досліджуючи питання адаптації студентів-першокурсників у вищому навчальному закладі можна зазначити, що адаптаційний період, який починається з перших днів навчання є дуже важливим етапом, адже саме в цей час відбувається «активне, творче пристосування студентів нового прийому до умов вищої школи, в процесі якого в студентів формуються оптимальні взаємини, покликання до обраної професії, раціональний колективний режим праці та побуту» [3].

Період адаптації проходять не всі однаково. Залежно від активності особистості адаптивний процес може бути двох видів: 1) активне адаптування; 2) пасивне, конформне прийняття цілей і цінностей нової соціальної групи.

Активна адаптація, перш за все, сприяє успішній соціалізації в цілому. Першокурсник не лише приймає норми та цінності нового соціального середовища, але й будує свою діяльність, відносини з людьми на їх основі. При цьому у студента першого курсу нерідко формується нова мета - повна власна реалізація у новому соціальному середовищі.

Пасивна адаптація притаманна студенту-першокурснику, який приймає норми і цінності, але за принципом "Я – як усі", і не прагне будь-що змінювати, навіть якщо це в його силах. Пасивна адаптація проявляється у наявності простих цілей і нескладних видів діяльності.

Результати аналізу наукової літератури (Т. Алексеєва, Н. Герасимова, В. Скрипник, І. Соколова) з теми дослідження дозволяють стверджувати, що питання адаптації студента першого курсу необхідно розглядати як процес його входження в нове соціальне середовище (колективи університету, академічної групи), засвоєння та відтворення соціальних норм та цінностей, притаманних цьому середовищу, оволодіння відповідними ролями та функціями. Це двосторонній процес, який передбачає суб'єкт-суб'єктну

взаємодію в умовах соціально-педагогічної співтворчості усіх учасників процесу (адміністрації закладу, викладачів, куратора, батьків, членів академічної групи і самого студента-першокурсника).

Цілеспрямований вплив на особистість студента-першокурсника з метою його успішної адаптації в умовах вищого навчального закладу має відбуватись з урахуванням найбільш впливових соціально-педагогічних чинників, передбачення оцінки досягнутих результатів і на їх основі здійснення відповідних коректив адаптаційного процесу. Результатом такого підходу стане перехід вчинку-дії студентів-першокурсників на новий рівень, самореалізація їхніх духовних запитів, прояви соціальної активності, самостійності та ініціативності.

Джерельною базою створення сприятливого середовища для повноцінної позитивної адаптації студентів-першокурсників є їхня позанавчальна діяльність. З огляду на її організаційно-технологічну специфіку, вона має найбільший адаптаційний потенціал. Для успішної адаптації студентства, позанавчальна діяльність організована і здійснювана в умовах вищого навчального закладу, має насамперед спрямовуватися на налагодження міжособистісних стосунків першокурсників, формування їхнього вміння цінувати особистість іншої людини, виховання почуття єдності колективу, створення умов отримання інформації відповідно до життєвих уподобань та запитів, для творчого самовизначення і самореалізації тощо.

Адаптаційний процес потребує педагогічного забезпечення, а саме, визначення соціально-педагогічних умов, які забезпечують ефективність процесу адаптації студентів-першокурсників у структурі педагогічної освіти: наявність сприятливого педагогічного середовища; реалізація різних напрямів соціально-виховної роботи з студентами; впровадження відповідних організаційно-педагогічних умов [2].

Із вступом до вищого навчального закладу різко змінюються об'єктивні чинники впливу на особистість: змінюється оточення і спілкування; у

багатьох немає можливості щоденно спілкуватися з батьками, рідними; інші побутові умови (мешкання в гуртожитку, харчування тощо). Все це породжує складності, веде до руйнування уже сформованих стереотипів, нерідко негативно впливає на самопочуття молодого людини.

Студенти-першокурсники мають пристосуватися до умов життя і діяльності згідно з новими соціальними функціями і особливостями роботи вищого навчального закладу. У процесі адаптації їм необхідно подолати низку суб'єктивних (викликані індивідуальними особливостями анатомо-фізіологічного, психічного і соціального розвитку) та об'єктивних (визначаються середовищем, обставинами, особливостями діяльності конкретного вищого навчального закладу) труднощів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, адаптація студентів-першокурсників до навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі – складний процес, який вимагає мобілізації вольових якостей. Вольові якості характеризують прагнення особистості до досягнення поставленої мети. Воля – це свідоме регулювання особистістю своєї поведінки, пов'язане з подоланням зовнішніх і внутрішніх перешкод.

Ще засновник аналітичної психології К. Юнг зазначав, що для молодого людини, яка ще не досягла успіхів у житті, надзвичайно важливо сформулювати своє свідоме "Я" активним і дієвим, тобто виховати волю, вважаючи її головною умовою майбутньої успішної професійної діяльності. Без цього особистість не зможе досягти належного рівня соціальної адаптації.

Література

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка : схеми, таблиці, коментарі : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Безпалько – К . : Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
2. Левківська Г. П. Адаптація першокурсників в умовах вищого закладу освіти: Навч. посібник / Левківська Г. П., Сорочинська В. Є., Штифурак В. С. – К. : Либідь, 2001. – 128 с.

3. Плотнікова О. Важливість вивчення індивідуальних особливостей першокурсників у період дидактичної адаптації // Рідна школа. – 2001. - № 10. С. 62–64.

Відомості про автора:

1. Прізвище СПІРИНА
2. Ім'я ТЕТЯНА
3. По батькові ПЕТРІВНА
4. Домашня адреса, індекс м.Київ, вул.Паркова, 34-А. кв.1, 04078
5. Телефон домашній 044-434-02-65
6. Мобільний 0984848676
7. E-mail: tp.spirina@gmail.com
8. Місце роботи Київський університет імені Бориса Грінченка
9. телефон, факс (з кодом міста) —
- 10.Науковий ступінь кандидат педагогічних наук
- 11.вчене звання —
- 12.посада доцент кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти